

Deák Magdolna

Szónokverseny Erdélyben

Az erdélyi Kossuth-szónokversenyt a Magyarországon rendezett Kossuth Lajos Szónokverseny mintájára 2000-ben Bajcsi Ildikó szervezte meg első alkalommal Kézdivásárhelyen, a Bod Péter Tanítóképzőben a Babeş–Bolyai Tudományegyetem (BBTE) Kézdivásárhelyre kihelyezett tagozatával együttműködve Adamikné Jászó Annának, az ELTE professzorának a kezdeményezésére. 2010–2012-ben egy pályázat jóvoltából a verseny a román tanügyminisztérium országosan támogatott versenyeinek a listáján szerepelt. 2013-ban azonban már csak a megyeközi versenyek támogatás nélküli listáján volt jelen, ugyanis a megváltozott szabályok értelmében az országos versenyeken legalább tíz megyéből kell részt venniük versenyzőknek. 2017-ben a szónokverseny bekerült az Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége által támogatott versenyek közé.

A megszervezés létjogosultságát az az iskolai tapasztalat is indokolta, amely szerint az irodalmi tananyag mennyisége, valamint az osztálylétszámok nagysága miatt még mindig nem kap kellő figyelmet és elég időt a nevelői munkában a szóbeli szövegalkotási képesség fejlesztése. Ez a verseny arra készíti mind a tanárokat, mind pedig a versenyre jelentkező diákokat, hogy többet foglalkozzanak akár tanórai, akár tanórán kívüli tevékenység keretében a retorikai tudásuk bővítésével. Ez azért is fontos, mert a nyilvános szereplés, a felszólalás, az ékesszólás, a vita képessége egyre inkább nélkülözhetetlen része társadalmunknak mind a közéleti, mind pedig a magánéleti színtereken.

Elindítása óta a szónokversenyt évente szervezzük meg Fejér Piroska magyar szakos tanárral, a részfeladatokban pedig az egész iskola közössége segítségünkre van. A felkészülés, szervezés időszakában nemcsak a jelentkező, kiválasztott versenyzők, hanem az iskola tanulói is a szónoklat fortélyait tanulják, gyakorolják, osztályversenyeket szervezünk. Célunk a retorikai képességeik fejlesztésén kívül a kollektív élmény biztosítása, a részvételhez való motiváció támogatása. Felépítésében a budapesti verseny struktúráját követjük a helyi sajátosságokkal ötvözve.

A 2017/18-as tanévben XVII. alkalommal szerveztük meg a versenyt, amelyre Maros, Hargita és Kovászna megyéből hét felkészítő tanárnak 22 tanulója jelentkezett (1. kép). A versenyzőkön kívül a kötelező fordulóban iskolánk diákjai, valamint meghívottak, vendégek is részt vettek. Hagyományainkhoz híven kétnapos rendezvénysorozat keretében rendeztük meg a versenyt. Első nap iskolánk igazgatója, Len Csaba köszöntötte a résztvevőket, majd pedig Erdély Judit, az Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetségének alelnöke, aki köszöntő beszédében hivatalosan is bejelentette, hogy a szónokverseny bekerült a szövetség által támogatott versenyek közé. Ezt követően Arany János születésének 200. évfordulóját is megidézve „*Van hallgatód? nincsen? / Te mondd*” címmel Arany János és Faludy György verseiből rövid összeállítás hangzott el az iskola diákjainak az előadásában.

1. kép
A verseny résztvevői

A megnyitót tudományos konferencia követte, amelynek moderátora Zoller Katalin, a BBTE Kézdivásárhelyre Kihelyezett Tagozatának egykori igazgatója volt. A konferenciára magyarországi, valamint helyi előadókat, egyetemi tanárokat hívtunk meg. Az indító előadásban Máthé Dénes (egyetemi docens, BBTE, Kolozsvár) a retorikai alapismereteket vázolta a többnyire középiskolás diákoknak. *Rajzolt nemzetmítoszok tekintélyretorikájá*című előadásában Hubbes László Attila (egyetemi adjunktus, Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem) arra mutatott rá, hogy az utóbbi évtizedekben átértelmezett őstörténet, az újraélesztett hithagyományok, az újratereztett vallási jelképek, az átértékelődő magyarságtudat mind tekintélyerveket igényelnek, és ez fokozottan érvényes a világhálón is élő új nemzet-vallás diskurzusokra. *Kommunikációs tudatosság, médiatudatosság az iskolában* című előadásában Szőke-Milinte Enikő (egyetemi docens, Vitéz János Tanárképző Központ, Budapest) kiemelte annak fontosságát, hogy a társadalomban való eligazodáshoz, helyes tájékozódáshoz elengedhetetlen a médiaműveltség alapszintű elsajátítása. A tanulók a mediatizált, globális nyilvánosság felelős résztvevőivé akkor válhatnak, ha értik az új és a hagyományos médiumok nyelvét, és az általuk közvetített képhez objektíven, külső szemlélőként, önálló döntéshozóként is képesek viszonyulni. Tamás Dénes (egyetemi adjunktus, Sapientia EMTE) azt vizsgálta előadásában, hogy az elmúlt időszakban az internethasználat hatására milyen típusai jelentek meg a hibáknak, hiányosságoknak a diákok által készített, tudományos igényű megírt szöveges munkákban. *A reformáció mint médiaesemény* című előadásában Ruzska Sándor lelkész (Kézdivásárhely) arról beszélt, hogy a nyomtatás mint új mediális csatorna hogyan volt képes hálózatba szervezni az egymástól elszigetelt csomópontokat, illetve hogyan kapcsolta össze az egymástól függetlenül működő orális hálózatokat. Megfigyeléseihez Barabási Albert-László hálózatelméletét használta fel, és a Luther-életút néhány érdekes szegmensét is megrajzolta.

2. kép
Sorszámhúzás – felkészülés

A tudományos konferenciát a szónokverseny I. fordulója követte (2. kép), amelynek során a versenyzők előre kijelölt mottóra építve az otthon elkészített beszédeiket adták elő hat percben, szabadon érvelve. A kötelező beszéd témája, immár második éve a szervezők engedélyével, a budapesti verseny mottója volt: „Az ékesszólás a bölcsességgel együtt az emberi élet kormányzója” (Arisztotelész: Rhetorica ad Alexandrum). Az értékelő bizottság tagjai voltak: a zsűri elnöke, Máthé Dénes, valamint a szónokverseny egykori alapítótagja, Ambrus Ágnes (nyugalmazott egyetemi adjunktus, BBTE Kézdivásárhelyi Tagozat), illetve Hubbes László Attila, valamint Kolcsár József, a sepsiszentgyörgyi Tamási Áron Színház színművésze, a kézdivásárhelyi Városi Színház művészeti igazgatója. A beszédek elbírálásának szempontjai a következők voltak: témataratás, a beszéd felépítése, érvelés, előadásmód, hitelesség, stílus.

3. kép
Munkában a zsűri

Programsorozatunk író-olvasó találkozóval folytatódott, amelyen nemcsak a szónokverseny résztvevői, hanem városunk polgárai is szép számban megjelentek (4. kép). Három Kovászna megyei alkotó – Fekete Vince költő és műfordító, a *Székelyföld* folyóirat főszerkesztő-helyettese, Dimény-Haszmann Árpád költő, a *Székely Hírmondó* vezető szerkesztője és Tamás Dénes költő, a Sapientia EMTE tanára – *Szélhárfa 99+1 haiku*, *Levelek a szomszéd szobába*, *Minden egész...* – kötetét mutattuk be (Fekete 2016; Dimény-Haszmann 2016; Tamás 2016). A bevezetőben egy – írók és olvasók közötti – rendhagyó interaktív játékhelyzet jött létre. A meghívottakat felkértem, hogy mutatkozzanak be. Ezt követően pedig a hallgatóságnak kellett megfogalmaznia, mi az, amit megismertek, felismertek a bemutatott „én”-ből. Előfeltevésem igazolódott: egy megkonstruált én, felvett szerep az, hogy mit mutatok meg magamból akár életrajzi vonatkozásban, akár a vers vagy a prózaszöveg által. Fekete Vince ezt így fogalmazta meg *Identitás* című versében: „Végül is eddig / hány önmagadból / vetkőzhetél ki?”, és ezt egészítette ki: „öltöztél fel”. A beszélgetés során szóba került a szavak működése, működtetésüknek a játéka, az akusztikum, a ritmus szerepe, a küzdelem, hogy megfogalmazzuk azt, amit érzünk, belső képként látunk. Tamás Dénes *Könyörgés* című novellájának kezdő gondolatait idézem: „Kapaszkodni kell a szavakba, gyorsan kell leírni egyiket a másik után, talán így elbírják, elhordják, amit különben egyetlen szóra, egyetlen mondatra sem lehetne rábízni” (Tamás 2013/2016). A szavak összerakásának játékát, művészetét szövegek felolvasásával szemléltették a szerzők. A nap programja közös énekléssel, tábortűzzel zárult, így a szónokverseny résztvevői megismerkedhettek iskolánk diákjaival, szokásaival.

4. kép

Író-olvasó találkozó a Vigadó Művelődési Házban

A második fordulóban került sor a rögtönzött beszédekre, lehetőséget adva a szónokoknak, hogy ismét bizonyítsák kreativitásukat, műveltségüket, humorral párosuló, szókimondó bölcsességüket (5. kép). A szabályzatnak megfelelően a témákat a zsűri határozza meg. A verseny előtt a létszámtól függően csoportokra osztjuk a versenyzőket. A csoportok külön-külön kapnak két vagy három témát, amelyek közül a versenyzők választhatnak (például: I. csoport – 1. Ki nem játszik, se nem nyer, se nem veszít, 2. Gyáva népnek nincs hazája, 3. Gyereknek otthon a helye; II. csoport – 1. Aki jól él, királyt nem fél, 2. Egy kevés előrelátás többet ér a sok utólagos bölcselkedésnél, 3. Nehezen jó a gyerek, ha a szülei rosszak; III. csoport – 1. Ahol a gond bejön az ajtón, a szerelem kimegy az ablakon, 2. Nem való a legénynek gyermekmódra játszani, 3. Többbe kerül a gomb, mint maga a kabát; IV. csoport – 1. A szóbeszédnek is szokott alapja lenni, 2. Aki korábban nyúl, hamarabb markol, 3. Annyit él az ember, amennyit örömmel él). Ilyen módon igyekszünk a közönség számára is a változatosságot, a sokszínűséget biztosítani.

5. kép

Pillanatfelvétel a zsűriről és a közönségről

A verseny után a szónokok Kolcsár József színművész vezetésével műhelyfoglalkozáson vettek részt. Az eredményhirdetést Jánó Kinga, XII. osztályos tanuló balladaénekléssel nyitotta meg a Vigadó Művelődési Ház nagytermében (6. kép). A zsűri részletes értékelése után a különdíjakat osztottuk ki (7–8. kép). A Kossuth-szónokverseny alapítójának különdíját Len Balázs kapta, a Nagy Mózes Elméleti Líceum diákja (felkészítő tanára Nagy-Babos Edit). A díjat Bajcsi Ildikó, iskolánk volt igazgatónöje ajánlotta fel és adta át. Különdíjat kapott a *Háromszéki emlékfák nyomában* című könyv szerzőjének, Kis Emesének a felajánlásából: Cisar Krisztián, a kézdivásárhelyi Nagy Mózes Elméleti Líceum diákja (felkészítő tanára Deák Ferenc), Buna Blanka Boróka, a kézdivásárhelyi Bod Péter Tanítóképző diákja (felkészítő tanára Deák Magdolna) és Csergő Barbara, a székelyudvarhelyi Benedek Elek Pedagógiai Líceum diákja (felkészítő tanára Vass Ágnes). A zsűri dicséretében részesült, valamint közönségdíjat kapott Simon Tímea, a dicsőszentmártoni Andrei Bărseanu Elméleti Líceum diákja (felkészítő tanára Szilágyi Anna Rózsika). A zsűri dicséretében részesült még: Jánosi Zsolt és Musnoi Krisztina, a kézdivásárhelyi Református Kollégium diákjai (felkészítő tanáruk Rancz-Gyárfás Zsuzsa). A III. díjat Len Balázs, a II. díjat Kovács Andrea, a Nagy Mózes Elméleti Líceum diákjai kapták (felkészítő tanáruk Nagy-Babos Edit). A verseny I. díját pedig Kardos Kincső Ida, a Benedek Elek Pedagógiai Líceum diákja (felkészítő tanára Vass Ágnes) nyerte el, aki az erdélyi versenyt követően a budapesti versenyen II. díjat szerzett (9 kép).

6. kép
Jánó Kinga balladát énekel

7. kép
Ambrus Ágnes, a verseny alapítótagja értékeli a versenyzők teljesítményét

8. kép

A szónokverseny alapítója, Bajcsi Ildikó különdíjat ad át Len Balázsnak

9. kép

Len Csaba igazgató átadja az I. díjat Kardos Kincső Idának

Az idei évben nagy örömünkre Bóna Judit egyetemi docens (ELTE BTK) meghívására négy diákkal első alkalommal vettünk részt a középiskolások számára Budapesten szervezett Eötvös-szónokversenyen is. Ez a verseny abban különbözött a Kossuth-szónokversenytől, hogy harmincperces felkészülés után egy maximum ötperces beszédet kellett előadniuk a versenyzőknek. Nagy élmény és büszkeség volt számunkra, hogy diákjaink sikeresen szerepeltek: Buna Blanka Boróka III. díjat szerzett, Kardos Kincső Ida pedig dicséretet kapott.

Buna Blanka Boróka versennyel kapcsolatos élménybeszámolójából idézünk: „Egy átlagos magyarórán kezdődött minden, mikor az óra végén szünetre sietve tanárnőm megállított, hogy ismertesse velem ezt a versenyt, és megkérdezze, lenne-e kedvem indulni. Kis töprengés után a válaszom egyértelműen *nem* volt, melyben nagy szerepet játszott az a körülmény, hogy a megmérettetés Budapesten lesz. [...] Képzetelemben a mélyen tisztelt közönség épp hahotázva nevetett székely

akcentusomon. Végül megtudtam, hogy a közönség elég kicsi lesz – kb. 70-en voltak(!) –, valamint nagyon csábított az a tény, hogy életemben először Budapestre utazhatok. [...] Az Eötvös-szónokversennyel jegyet váltottam Magyarország fővárosába, agyam városának eddig ismeretlen, de elegáns környékére, és szellemem egy teljesen új kerületébe. Veni, vidi, vici, azaz jöttem, láttam, győztem. Én nem nyertem meg ezt a versenyt, de mégis győztes vagyok, hisz nyertem tudást, élményeket és barátságot. A családom és a barátaim büszkék rám, ez számomra a legnagyobb eredmény.”

2018 októberében nagykorúvá válik az erdélyi Kossuth-szónokverseny: XVIII. alkalommal szervezzük meg annak szellemében, hogy a szó igazságértékét képviselje minden körülmények között. Bízunk benne, hogy mindig lesz olyan szónok, akinek szavai – Babitsra (1916) gondolva – „lélekzetadó szent / embermegváltó, visszaadó, / nemzetmegmentő, kapunyitó, / szabadító drága” szavak lesznek, közösségünk összetartozását szolgálva.

Irodalom

- Babits Mihály 1916. *Húsvét előtt*. <http://epa.oszk.hu/00000/00022/00195/06090.htm> (2018. június 5.)
- Dimény-Haszmann Árpád 2016. *Levelek a szomszéd szobába*. Erdélyi Híradó Kiadó – Fiala Írók Szövetsége. Kolozsvár.
- Fekete Vince 2016. *Szélhárfa 99+1 haiku*. Gutenberg Kiadó. Csíkszereda.
- Tamás Dénes 2013/2016. *Könyörgés*. <http://www.lato.ro/article.php/K%C3%B6ny%C3%B6rg%C3%A9s/2608/> (2018. június 5.)
- Tamás Dénes 2016. *Minden egész...* Lector Kiadó. Marosvásárhely.

Deák, Magdolna: Debating competition in Transylvania

Az írás szerzőjéről

Deák Magdolna

magyar szakos tanár Bod Péter Tanítóképző, Kézdivásárhely
magdolna_nagy[kukac]yahoo.com